

$$Y_2 = 0,005X^2 + 0,016X + 0,102 \quad (R^2 = 0,881), \quad (2)$$

де: X – час, роки; Y – екологічні платежі, млн грн.

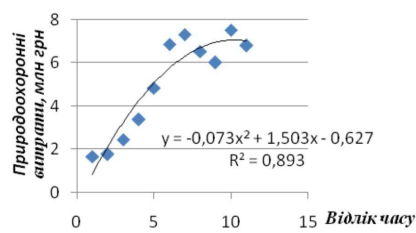

Рис. 2. Динаміка та апроксимація природоохоронних витрат деревообробних підприємств у 2000-2010 рр.

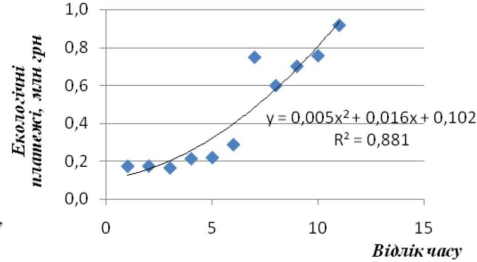

Рис. 3. Динаміка та апроксимація екологічних платежів деревообробних підприємств у 2000-2010 рр.

Здійснені на основі економетричного моделювання прогнози дають змогу передбачити обсяги доходу від реалізації продукції з урахуванням екологічних факторів підприємств деревообробних до 2020 р. за оптимістичним, песимістичним та найбільш імовірним сценаріями розвитку економіки (рис. 4).

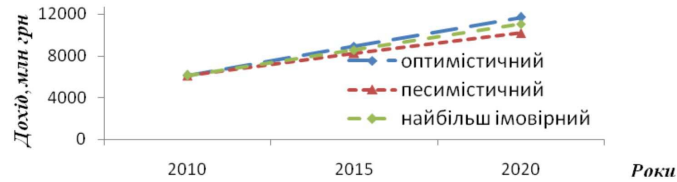

Рис. 4. Прогнозовані обсяги доходу від реалізації продукції деревообробних підприємств з урахуванням екологічних факторів

Висновки. Для оцінювання та прогнозування показників еколого-економічної ефективності діяльності деревообробних підприємств використано методи економетричного моделювання, яке здійснено у діючих та порівняльних цінах за п'ять (2006-2010 рр.) і одинадцять (2000-2010 рр.) років та з лаговим запізненням в один рік. Для прогнозування обсягів доходу від реалізації продукції застосовано допоміжні моделі часових рядів з високим рівнем довірчої імовірності для окремих еколого-економічних показників, зокрема екологічних платежів та природоохоронних витрат. Прогнозований обсяг доходу від реалізації продукції деревообробних підприємств із довірчою імовірністю прогнозу 0,95 у 2015 р. за оптимістичним сценарієм розвитку економіки становитиме 142,3 %, порівняно з його фактичним значенням у 2010 р., за песимістичним – 138,3 %, за найбільш імовірним – 140,3 %; у 2020 р. – 183,1 %, 180,5 %, 177,9 % відповідно.

Література

1. Довкілля України : стат. зб. за 2010 р. / за ред. Н.С. Власенко. – К. : Вид-во Держ. служби статистики України. – 2011. – 282 с.
 2. Генік О. Природно-заповідний фонд України: моделювання та прогнозування економічної діяльності : монографія / О. Генік, С. Козловський, Я. Генік. – Львів : Вид-во НЛТУ України, "Ліга-Прес", 2011. – 304 с.

3. Промисловість України : стат. зб. за 2007-2010 рр. / за ред. Л.М. Овденко. – К. : Вид-во Держ. служби статистики України. – 2011. – 306 с.
 4. Трегобчук В.М. Концепція сталого розвитку для України / В.М. Трегобчук // Вісник НАН України : зб. наук. праць. – 2002. – № 2.
 5. Статистичний щорічник України за 2010 р. / за ред. О.Г. Осауленка / Державна служба статистики України. – К. : Вид-во "Консультант", 2011. – 559 с.

Гурняк И.Г., Козловский С.А. Оценка и прогнозирование показателей эколого-экономической эффективности деятельности деревообрабатывающих предприятий методами эконометрического моделирования

Разработаны эконометрические модели оценки показателей эколого-экономической эффективности деятельности деревообрабатывающих предприятий, а также прогнозы отдельных показателей, моделирование которых осуществлено в действующих и сопоставимых ценах за пять и одиннадцать лет и с лаговой задержкой в один год. Представлена классификация эконометрических моделей по пяти признакам. Прогнозирование показателей эколого-экономической эффективности осуществлено для трех сценариев развития экономики страны: пессимистического (в кризисных условиях), оптимистического (при благоприятных условиях) и наиболее вероятного (в реальных условиях).

Ключевые слова: эконометрическая модель, прогноз, оценка, эколого-экономическая эффективность, деревообрабатывающие предприятия.

Hurnyak I.G., Kozlovsky S.O. Assessment and Forecasting of Environmental and Economic Efficiency Indicators of the Woodworking Enterprises by Econometric Modelling

Some econometric models for assessing the environmental and economic efficiency of woodworking enterprises and science-based prediction of its indicators have been designed, modelling is done in the current and comparative prices for five and eleven years and with delay lag of one year. The classification of econometric models in five features is given. Forecasting of the environmental and economic efficiency indicators is done for three scenarios of the economy of the country: the pessimistic (in crisis conditions), the optimistic (in favorable conditions) and the most likely (in real conditions).

Key words: econometric model, forecast, assessment, environmental and economic efficiency, woodworking enterprises.

УДК 504:368.17:502.174

Доц. І.А. Дубовіч, канд. географ. наук;
 здобувач Х.Р. Василюшин – НЛТУ України, м. Львів

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ

Звернено увагу на сучасні проблеми погіршення стану природного життєвого довкілля та якості життя і здоров'я населення. Відображено соціо-еколого-економічні збитки, завдані природними і техногенними катастрофами. Розглянуто необхідність розроблення теоретичних положень, методичних основ і практичних рекомендацій щодо реалізації екологічного страхування на національному, регіональному та міжнародному рівнях. Обґрунтовано соціо-еколого-економічну доцільність використання синергетичного економіко-правового підходу щодо формування та розвитку міжнародного екологічного страхування. Запропоновано розробити та прийняти Міжнародний кодекс "Про екологічне страхування".

Ключові слова: екологічне страхування, міжнародне екологічне страхування, Міжнародний кодекс "Про екологічне страхування", сталий розвиток.

Актуальність дослідження. Внаслідок посилення системної глобальної кризи у ХХІ ст., зокрема зростання природних і техногенних катастроф, що

супроводжуються величезними матеріальними збитками та людськими жертвами, необхідно розробити теоретико-методичну базу щодо забезпечення практичної реалізації екологічного страхування як на національному, так і на регіональному та міжнародному рівнях.

Мета роботи – розроблення теоретичних положень, методичних основ та практичних рекомендацій щодо реалізації екологічного страхування на національному, регіональному та міжнародному рівнях.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Теоретико-методичні розробки та практичні рекомендації щодо реалізації екологічного страхування висвітлено в наукових працях українських (Є. Бридун [2], О. Віленчук [3], О. Козьменко [4], Н. Машина [6], І. Сааджан [8] та ін.) і зарубіжних (І. Абалкіна [1], В. Манкевич [5], Г. Моткін [7] та ін.) вчених. Проте досі немає розробленого теоретико-методичного підходу щодо впровадження екологічного страхування на різних рівнях (національному, регіональному та міжнародному), його практичної реалізації відповідно до сучасних об'єктивних тенденцій еколого-економічної ситуації та вимог сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Негативний вплив людської діяльності на навколишнє середовище, а також аварії техногенного характеру (на Чорнобильській АЕС (26.04.1986), Фукусімській АЕС (Японія, 11.03.2011), нафтовидобувному об'єкті в Мексиканській затоці (20.04.2010) та інших об'єктах), призвели у багатьох країнах світу до великомасштабних біологічних катастроф, до погіршення стану природного життєвого довкілля та якості життя і здоров'я населення. Від ураганів, повеней та інших стихійних лих у 2013 р. постраждали близько 106 млн жителів нашої планети. Внаслідок техногенних катастроф і стихійних лих (понад 300) загинули більше 26 тис. осіб. Економічні збитки від цих катастроф становили близько 140 млрд дол. США [9].

Зі середини 1990-х років економічні збитки від стихійних лих невпинно зростають з кожним роком. Найбільш поширеними у світі є тропічні шторми і повені (32 % від загальної кількості катастроф), землетруси (12 %), посухи (10 %) та інші (14 %) [6, с. 9]. Найбільші стихійні лиха останніх років:

- січень 2001 р. – землетрус у штаті Гуджарат (Індія), внаслідок якого загинуло 20 тис. осіб, постраждало 167 тис. осіб, збиток сягнув 2,1 млрд дол. США;
- 2001 р. – повені в Італійських і Швейцарських Альпах та Великобританії, а також урагани заподіяли Західній і Північній Європі збиток, який сягнув понад 15 млрд дол. США;
- грудень 2004 р. – землетрус, цунамі і повінь в Індонезії – кількість жертв була від 235 до 280 тис. осіб, завдано шкоди на 10,7 млрд дол. США;
- травень 2008 р. – тропічний циклон у М'янмі – загинуло понад 100 тис. осіб;
- січень 2010 р. – землетрус на Гаїті – загинуло понад 220 тис. осіб;
- червень 2013 р. – повінь у Північній Індії – загинуло близько 6 тис. осіб;
- листопад 2013 р. – тайфун на Філіппінах – загинуло понад 10 тис. осіб, економічні збитки становили приблизно 12-15 млрд дол. США [9].

Оскільки соціо-еколого-економічні збитки від техногенних катастроф і стихійних лих стосуються не тільки окремих держав чи регіонів, а є глобальною проблемою, тому необхідно прийняти відповідні механізми щодо їх відшкодування і попередження. Саме тому, всі держави повинні співпрацювати у напрямі реалізації міжнародного екологічного страхування.

Оскільки довкілля потрібно сприймати як єдине глобальне ціле, то відповідно вирішення сучасних соціо-еколого-економічних проблем можливе тільки в умовах широкого й активного міжнародного співробітництва всіх держав світу у сфері екологічної політики, екологічного права та екологічного страхування. Вважаємо, що для ефективного формування та розвитку міжнародного екологічного страхування доцільне інтегральне застосування економічних і правових інструментів у цій сфері, тобто синергетичного економіко-правового підходу.

Забруднення довкілля не має кордонів і є однією з головних проблем людства у XXI ст. Відомо, що забруднення довкілля (повітря, водних, земельних та інших ресурсів) має транскордонний характер. Саме тому доцільно, щоб відшкодування збитків, завданих цим природним ресурсам та життю і здоров'ю людини, яка постраждала внаслідок забруднення довкілля, стихійних чи техногенних катастроф, було врегульовано у міжнародному правовому полі щодо міжнародного екологічного страхування.

Відповідно до міжнародного права (ст. 1 Загальної декларації прав людини), "всі люди народжуються вільними та рівними у своїй гідності та правах". У конституціях багатьох держав світу, зокрема України (ст. 50), закріплено, що кожна людина має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди. Вважаємо, що одним з найбільш дієвих інструментів забезпечення відшкодування завданої шкоди довкіллю і населенню є екологічне страхування. Воно покриває збитки, пов'язані із втратою здоров'я, майна, погіршенням умов для життя, витратами на очищення забрудненої території тощо.

Контроль за екологічними ризиками передбачає створення правової бази, що регулює співпрацю між державами у сфері екологічного страхування. Сьогодні є низка міжнародних конвенцій, протоколів угод тощо у сфері екологічного страхування (Конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду (Відень, 1963), Міжнародна конвенція про створення Міжнародного фонду для компенсації шкоди від забруднення нафтою (Брюссель, 1971), Протокол про відповідальність і компенсацію за шкоду, завдану внаслідок транскордонного перевезення небезпечних відходів та їх видалення (1999) та інші угоди, які регулюють міжнародні відносини у цій сфері). Однак правова база, що регулює взаємовідносини держав у сфері екологічного страхування, не систематизована. Саме тому доцільно підготувати та прийняти Міжнародний кодекс "Про екологічне страхування".

Необхідність його розроблення і прийняття зумовлена тим, що функції, які виконує екологічне страхування (накопичувальну, компенсаційну, захисну, контрольну, стимулювальну, інвестиційну, інформаційну та ін.) потребують однакового міжнародного еколого-економіко-правового розуміння, а також єдиного підходу до визначення розмірів збитків, які підлягають відшкодуванню внаслідок забруднення довкілля техногенними аваріями і стихійними лихами. Безперечно, що під час розроблення цього акту потрібно враховувати особливості кожної країни, її природно-географічні, соціально-економічні та інші умови. Необхідність розроблення і прийняття Міжнародного кодексу "Про екологічне страхування" обумовлено також потребою у систематизації міжнародного

законодавства у сфері екологічного страхування, введенням уніфікованої термінології, оскільки досі в правовому полі екологічного страхування немає єдиного понятійно-термінологічного апарату.

Сутність Міжнародного кодексу "Про екологічне страхування" полягає в тому, щоб створити рівні права та обов'язки для населення всіх держав світу у сфері екологічного страхування. Отже, Міжнародний кодекс "Про екологічне страхування" – це міжнародний нормативно-правовий акт, який регулює відносини між суб'єктами міжнародного права у процесі екологічного страхування.

Враховуючи те, що всі держави світу юридично рівноправні й володіють суверенітетом, а також зважаючи на специфіку сучасних міжнародних відносин і міжнародно-правових аспектів та сучасні системи міжнародного екологічного та економічного права, які мають не тільки юридичний та соціальний характер, але й політичний, то для прийняття Міжнародного кодексу "Про екологічне страхування" потрібний спеціальний міжнародно-правовий механізм. Безперечно він повинен впливати з ідеї Екологічної Конституції Землі. Це пояснюється насамперед формою реалізації засад Міжнародного кодексу "Про екологічне страхування", який може бути охарактеризований як наднаціональний, наддержавний, оскільки на сьогодні в міжнародних відносинах над державами немає єдиного координаційного центру в питаннях збереження довкілля. Всі міжнародні конференції з питань охорони довкілля є тільки предтечею для прийняття Екологічної Конституції Землі.

Вважаємо, що процедуру підготовки і прийняття Міжнародного кодексу "Про екологічне страхування" потрібно здійснювати за участю представників всіх держав. Для того, щоб не виникали міждержавні непорозуміння щодо прав та обов'язків у сфері екологічного страхування, необхідно розробити чіткий механізм організаційної, правової та фінансової систем для підготовки, розроблення, прийняття та реалізації Міжнародного кодексу "Про екологічне страхування".

Сьогодні відомо такі міжнародні системи страхування: перестраховання, система "Assistance", система "Зелена карта" (Green card), морське страхування, спеціальні види страхування (страхування експортно-імпорتنих інвестиційних ризиків, екологічних ризиків тощо). Система "Assistance" могла б страхувати екологічні ризики туристів, оскільки вона забезпечує покриття всіх видів ризиків. Здійснюють його компанії особливого типу, які поєднують страхові та сервісні функції, або звичайні, які працюють за договором з компаніями-асистантами [6, с. 22]. Останні є, по суті, транснаціональними компаніями, що мають розгалужену світову мережу представництв. Відомі GESA, CORIS, Mercor Assistance, Assist-card та ін. Отже, перспективи реалізації міжнародного екологічного страхування полягають у:

- розробленні та прийнятті Міжнародного кодексу "Про екологічне страхування";
- введенні єдиної системи тлумачення страхових термінів і єдиної системи міжнародного екологічного страхування;
- створенні єдиного підходу до визначення розмірів збитків, які підлягають відшкодуванню внаслідок забруднення довкілля техногенними аваріями і стихійними лихами на національному, регіональному та міжнародному рівнях;

- правовому регулюванні механізмів екологічного страхування на різних рівнях (національному, регіональному та міжнародному);
- наявності національних і міжнародних договорів щодо відшкодування збитків страховою компанією і державою, які завдали екологічних збитків тощо.

Висновки:

1. Однією з актуальних соціо-еколого-економічних проблем людства є зростання природних і техногенних катастроф, що супроводжуються величезними матеріальними збитками та людськими жертвами.
2. Кожна людина має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди.
3. Вирішення сучасних проблем можливе тільки в умовах широкого й активного міжнародного співробітництва всіх держав світу у сфері екологічної політики, екологічного права та екологічного страхування.
4. Необхідність розроблення і прийняття Міжнародного кодексу "Про екологічне страхування" обумовлено потребою у систематизації міжнародного законодавства у сфері екологічного страхування.
5. Його функціонування означає створення рівних прав та обов'язків для населення всіх держав світу у сфері екологічного страхування.

Література

1. Абалкіна І.Л. Страхование экологических рисков (из практики США) / И.Л. Абалкіна. – М. : Изд-во ИНФРА-М, 1998. – 88 с.
2. Бридун Є.В. Моделювання страхового механізму компенсації еколого-економічних збитків / Є.В. Бридун. – Харків : Вид-во "Форт", 2004. – 256 с.
3. Віленчук О.М. Концептуальні засади розвитку екологічного страхування в лісовому господарстві / О.М. Віленчук // Фінанси України : журнал. – 2007. – № 5. – С. 105-113.
4. Козьменко О.В. Страховий ринок України в контексті сталого розвитку : монографія / О.В. Козьменко. – Суми : Вид-во ДВНЗ "УАБС НБУ", 2008. – 350 с.
5. Манкевич В.В. Правовое регулирование экологического страхования / В.В. Манкевич. – Минск : Изд-во ГИУСТ БГУ, 2010. – 145 с.
6. Машина Н.І. Міжнародне страхування : навч. посібн. / Н.І. Машина. – К. : Вид-во "Центр навч. літ-ри", 2006. – 504 с.
7. Моткин Г.А. Основы экологического страхования / Г.А. Моткин. – М. : Изд-во "Наука", 1996. – 192 с.
8. Сааджан І.А. Страхование экологических рисков: принципы и экономический механизм : монографія / І.А. Сааджан, С.К. Харичков. – Одеса : Изд-во Ін-та пробл. рынка и экон. экол. исслед. НАН Украины, 2006. – 160 с.
9. Natural catastrophes and man-made disasters in 2013: large losses from floods and hail; Haiyan hits the Philippines / Swiss Re // Sigma. – 2014. – № 1. – 52 p. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.swissre.com>.

Дубович І.А., Василюшин Х.Р. Теоретико-методологические и практические основы реализации международного экологического страхования

Обращено внимание на современные проблемы ухудшения состояния окружающей среды и качества жизни и здоровья населения. Отражены социо-эколого-экономические убытки, причиненные природными и техногенными катастрофами. Рассмотрена необходимость разработки теоретических положений, методических основ и практических рекомендаций по реализации экологического страхования на национальном, региональном и международном уровнях. Обоснована социо-эколого-экономическая целесообразность использования синергетического экономико-правового подхода по формированию и развитию международного экологического страхования. Предложено разработать и принять Международный кодекс "Об экологическом страховании".

Ключевые слова: экологическое страхование, международное экологическое страхование, Международный кодекс "Об экологическом страховании", устойчивое развитие.

Dubovich I.A., Vasylyshyn K.R. Theoretical, Methodological and Practical Foundations for the International Environmental Insurance Implementation

The attention is paid to current problems of the natural environment degradation and also life quality and people's health. The socio-ecological and economic losses caused by natural and man-made disasters are analyzed. The necessity to develop theoretical positions, methodological foundations and practical recommendations for the environmental insurance implementation at national, regional and international levels is examined. The socio-environmental and economic feasibility of using synergistic economic and legal approach to the formation and development of international environmental insurance is substantiated. A draft and adopt the International Code "On Environmental Insurance" is offered.

Key words: environmental insurance, international environmental insurance, the International Code "On Environmental Insurance", sustainable development.

УДК 338.45:615:330.366(477)

Доц. І.Б. Дутчак, канд. екон. наук –
Львівський НУ ім. Івана Франка

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН НА ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Розглянуто роль ціноутворення на лікарські засоби як ключового елементу у забезпеченні належного доступу населення до медичних препаратів, що є однією з функцій сучасної правової демократичної держави та важливим елементом соціальної політики. Способами полегшення доступу населення до лікарських засобів є зменшення ціни на них, надання пільг, часткове чи повне фінансування державою, особливо це необхідно у разі життєво важливих ліків. Розглянуто наслідки введення референтного ціноутворення для формування ціни на території України для суб'єктів господарювання, що впроваджується у контексті реформи сфери охорони здоров'я.

Ключові слова: фармацевтичний ринок, граничний рівень націнки, державне регулювання цін, оптово-відпускна ціна, референтне ціноутворення, торговельна націнка, цілі ціноутворення на лікарський засіб.

Питання доступності для населення лікарських засобів і виробів медичного призначення спонукає до розроблення заходів щодо зменшення кількості посередників у ланцюзі поставок лікарських засобів від виробника до кінцевого споживача, а також щодо перегляду граничних постачальницько-збутових і торговельних націнок на препарати.

Мета дослідження – визначення теоретичних засад державного регулювання цін на лікарські засоби і виробів медичного призначення та методів формування цін на лікарські засоби із врахуванням вимог чинного нормативного забезпечення. У процесі наукового пошуку теоретичні та правові засади державного регулювання цін на фармацевтичному ринку досліджували, застосовуючи методи аналізу та синтезу. Методи порівняння та аналогії застосовано для дослідження змін у нормативних вимогах щодо формування цін на лікарські засоби у різних часових періодах.

Вітчизняні дослідники Б.П. Громовик, Г.Д. Гасюк, О.Р. Левицька, З.М. Мнушко, Н.М. Дихтярева, Л.А. Мороз, Н.І. Чухрай розглядають ціну як один із складових елементів комплексу фармацевтичного маркетингу [1-3]. Ціна виконує важливі функції, які полягають не тільки в отриманні доходу від реалізації, але й в інформуванні виробника про реальний обсяг попиту на лікарський засіб, а споживача – про можливість задоволення потреби. Від ціни в під-

сумку залежать досягнуті комерційні результати, а раціонально обрана цінова стратегія впливає на підвищення конкурентоспроможності та ефективності виробничо-збутової діяльності фармацевтичної фірми [1-3].

За кордоном поширена практика змішаного ціноутворення на лікарські засоби. Практично немає країн з повністю вільними чи повністю регульованими цінами на фармацевтичну продукцію. Звично держава регулює ціни на лікарські засоби, вартість яких підлягає компенсації за рахунок бюджетних коштів чи з фондів медичного страхування (рецептурні ліки). Водночас, ціни на лікарські засоби, які не підлягають відшкодуванню (реімбурсації) через систему соціального страхування (безрецептурні препарати), не регламентуються державою. У країнах з провідною роллю державного регулювання фармацевтичного ринку вільне ціноутворення існує тільки на ті препарати, які не підпадають під державні соціальні програми та не передбачають пільг чи відшкодування.

Науковці виділяють прямі та непрямі методи регулювання цін на ліки. До прямих методів належать: законодавче регламентування ціни, нормативи, накази, розпорядження, квоти, ліцензії, тендери, державні замовлення, ліміти. Непрямі методи передбачають застосування інструментів фіскальної, бюджетної, грошово-кредитної, інвестиційної, амортизаційної, інноваційної та інших політик з метою створення певного економічного середовища, яке змушує діяти економічних суб'єктів у потрібному державі напрямку [3].

До інструментів прямого регулювання цін на ліки відносять: тимчасову фіксацію цін, застосування граничних цін чи граничних коефіцієнтів їх підвищення, граничних рівнів торговельних надбавок, граничних нормативів або запровадження обов'язкового декларування зміни цін. До інструментів непрямой політики регулювання цін на ліки належать: введення граничних нормативів рентабельності, дотації виробникам соціально важливих ліків чи вітчизняним виробникам, надання цільових компенсацій споживачам, пільгове оподаткування, диференціювання рівня ставок податків, зміна ставок ввізного мита на імпорту сировину, підвищення ставок непрямих податків.

Ціна належить до категорії контрольованих факторів маркетингу. Тому детальне розроблення цінової політики є надзвичайно важливим завданням фармацевтичного підприємства. Ціни класифікують за різними принципами, зокрема: 1) за характером обслуговування обігу (оптові ціни покупки й продажу; біржові роздрібні ціни); 2) залежно від державного впливу, регулювання, ступеня конкуренції (вільні ціни (ціна попиту, ціна пропозиції); регульовані ціни (граничні, фіксовані); 3) за способом фіксації (тверді; рухомі (ціни, зафіксовані на дату підписання контракту); ковзаючі (ціна може бути переглянута з урахуванням змін у витратах виробництва); 4) залежно від виду ринку (ціна товарних аукціонів; біржові котирування; ціна торгів) [3].

Усі фактори ціноутворення поділяють на дві групи – внутрішні та зовнішні. До внутрішніх факторів відносять: цілі ціноутворення, витрати на виробництво і реалізацію та етап життєвого циклу лікарського засобу. До зовнішніх – рівень попиту, стан конкурентного середовища, учасників продуктового руху, державне регулювання ціноутворення на лікарський засіб тощо. Залежно від мети, яку ставить перед собою фармацевтичне підприємство, визначають цілі ціноутворення на лікарський засіб. Найбільш поширені з них: